

درس ۱: معنا و مفهوم ناحیه

پرسش‌ها

پاسخ‌ها

۱. چه عواملی سبب می‌شود که احساس کنیم یک ناحیه طبیعی با نواحی دیگر تفاوت دارد؟	عواملی مثل: آب‌وهوا، پوشش گیاهی، نوع بهره‌برداری از محیط، شیوه زندگی مردم و...
۲. چه عواملی شرایط مناسبی را در نواحی مرطوب، برای دامداری و پرورش گاو فراهم کرده است؟	بارندگی زیاد و رطوبت کافی، چمنزارهای وسیعی را به وجود آورده و این امر شرایط مناسبی را برای دامداری و پرورش گاو فراهم کرده است.
۳. نوع خانه‌ها و شکل سقف ساختمان‌ها در نواحی مرطوب با کدام عوامل تناسب دارد؟	با ریزش‌های جوی و نوع فعالیت اقتصادی ساکنان ناحیه یعنی نگهداری دام و علوفه
۴. عمده‌ترین فعالیت‌ها در نواحی ساحلی کدام است؟	تجارت و گردشگری
۵. چه عواملی موجب پدید آمدن ساختمان‌های بلندمرتبه در نواحی ساحلی شده است؟	جذب جمعیت زیاد، رونق فعالیت‌های مربوط به تجارت و گردشگری و حمل‌ونقل بار و مسافر
۶. ناحیه را تعریف کنید.	ناحیه بخشی از سطح زمین است که ویژگی‌های جغرافیایی (طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و...) همگون و خاصی دارد، به طوری که با بخش‌های مجاور خود متفاوت است.
۷. دو ویژگی اصلی و مهم ناحیه کدام‌اند؟	۱- میان عناصر طبیعی و انسانی هر ناحیه، وحدت و همگونی نسبی وجود دارد. ۲- هر ناحیه جغرافیایی به درجه‌ای از همگونی رسیده که از سایر بخش‌های پیرامون خود متمایز می‌شود و با آنها تفاوت دارد.
۸. تقسیم‌بندی سطح زمین به واحدهای جغرافیایی از گذشته‌های دور به چه منظور بوده است؟	این تقسیم‌بندی‌ها برای شناخت بهتر و آسان‌تر مکان‌های مختلف و علمی کردن مطالعات و تحقیقات درباره این مکان‌ها صورت می‌گیرد تا بتوان برای آنها به طور صحیح برنامه‌ریزی کرد.
۹. منظور از «ناحیه‌بندی» چیست؟	وقتی یک محیط جغرافیایی را براساس معیارهایی به واحدهای کوچک‌تر تقسیم می‌کنیم، به طوری که هر واحد با واحد مجاور تفاوت داشته باشد، در واقع «ناحیه‌بندی» کرده‌ایم.

<p>۱۰. ناحیه‌بندی چه نوع کاری است و بر چه اساسی صورت می‌گیرد؟</p>	<p>ناحیه‌بندی کاری صرفاً جغرافیایی است و براساس طرز تفکر یک جغرافی‌دان و شیوه کار او صورت می‌گیرد.</p>
<p>۱۱. انتخاب معیارها و ملاک‌ها برای تعیین حدود یک ناحیه به چه عاملی بستگی دارد؟</p>	<p>به هدف مطالعه و تحقیق جغرافی‌دان</p>
<p>۱۲. معیارهای طبقه‌بندی نواحی به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ نام ببرید.</p>	<p>دو دسته: عوامل طبیعی و عوامل انسانی</p>
<p>۱۳. معیارهای طبیعی ناحیه‌بندی کدام‌اند؟</p>	<p>ناهمواری‌ها، آب‌وهوا، پوشش گیاهی و خاک</p>
<p>۱۴. منظور از معیارهای انسانی در ناحیه‌بندی چیست؟</p>	<p>جمعیت، اقوام (قومیت‌ها)، دین، زبان، فرهنگ و نوع فعالیت‌های اقتصادی</p>
<p>۱۵. معیارهای طبقه‌بندی نواحی در کشورهای افغانستان، کانادا، هندوستان و سوئیس را (بر اساس کتاب درسی) مشخص کنید.</p>	<p>افغانستان: اقوام (عوامل انسانی) کانادا: نوع خاک (عوامل طبیعی) هندوستان: ادیان (عوامل انسانی) سوئیس: زبان (عوامل انسانی)</p>
<p>۱۶. جغرافی‌دانان بر اساس ترکیب کدام ویژگی‌های عمده بارش ایران را به شش ناحیه بارشی تقسیم کرده‌اند؟</p>	<p>۱- میانگین بارندگی سالانه ۲- توزیع فصلی بارش ۳- بالاترین میزان بارش روزانه</p>
<p>۱۷. نواحی بارشی ایران را نام ببرید.</p>	<p>۱- ناحیه خزر غربی (پربارش‌ترین) ۲- ناحیه خزر شرقی ۳- ناحیه کردستان ۴- ناحیه آذربایجان و زاگرس ۵- ناحیه خراسان شمالی ۶- ناحیه داخلی (کم‌بارش‌ترین)</p>
<p>۱۸. نوع خاک به عنوان یکی از عوامل در ناحیه‌بندی، بر نوع و اثر می‌گذارد.</p>	<p>طبیعی پوشش گیاهی - کشت</p>
<p>۱۹. منظور از خاک «کرایوزول» و خاک «چرنوزیوم» به عنوان دو ناحیه خاکی در کانادا چیست؟</p>	<p>خاک کرایوزول: خاک یخ‌بسته نواحی توندرا (در شمال کانادا) خاک چرنوزیوم: خاک حاصلخیز غنی از مواد آلی و ریشه علفزار (در جنوب کانادا)</p>
<p>۲۰. زیست‌بوم را تعریف کنید.</p>	<p>زیست‌بوم‌ها جزء نواحی طبیعی هستند که هر یک به سبب پوشش گیاهی و جانوری خاصی که دارند از بقیه متمایز می‌شوند.</p>
<p>۲۱. قوم بیشترین پراکندگی و قوم کمترین پراکندگی را در میان اقوام ساکن در کشور افغانستان دارند.</p>	<p>پشتون - بلوچ</p>

۲۲. در کشور سوئیس چند زبان رسمی وجود دارد؟ نام ببرید.	۴ زبان رسمی: ۱- آلمانی (بیشترین پراکندگی را در میان سایر زبان‌ها دارد)، ۲- فرانسه ۳- ایتالیایی ۴- رمانش (کم‌ترین پراکندگی را دارد).
۲۳. بیشتر مردم هندوستان پیرو کدام دین هستند و بزرگ‌ترین معبد آنها چه نام دارد؟	هندو - آکشاردام
۲۴. مهم‌ترین کشورهای صنعتی قاره اروپا کدام است؟	آلمان و انگلستان

پرسش متن صفحه ۲ کتاب درسی

به تصویرهای زیر (صفحه ۲ و ۳ کتاب درسی) با دقت نگاه کنید و برداشت خود را از هر یک از آنها توضیح دهید.

تصویر ۱: پوشش گیاهی غنی، چمنزارهای وسیع و رطوبت کافی موجب گسترش فعالیت‌های دامداری و پرورش گاو شده و شکل خاصی از خانه‌سازی را پدید آورده است. تصویر ۲: نزدیکی به آب‌های آزاد و امکان تجارت دریایی موجب جذب جمعیت زیاد در این ناحیه و افزایش فعالیت‌های تجاری و گردشگری شده است. ساخت ساختمان‌های چندطبقه نیز در این ناحیه متأثر از وجود جمعیت زیاد و فعالیت‌های اقتصادی ساکنان آن است. تصویر ۳: خشکی خاک، کمبود آب و پوشش گیاهی فقیر موجب گسترش فعالیت‌های دامداری (پرورش شتر) و زندگی شبانی شده است. تصویر ۴: بارندگی زیاد و وجود انواع محصولات و میوه‌ها و درختان گوناگون موجب شکل‌گیری زندگی و فعالیت‌های اقتصادی متناسب با آن شده است.

نتیجه اینکه مجموعه عوامل طبیعی محیطی (آب‌وهوا، پوشش گیاهی، میزان دسترسی به آب و...) به فعالیت‌ها و شیوه زندگی انسان‌ها جهت می‌دهند و هر یک از این عوامل طبیعی شکل خاصی از شیوه زندگی و بهره‌برداری از محیط را پدید آورده‌اند.

پرسش متن صفحه ۳ کتاب درسی

اکنون دقت کنید و بگویید در تصاویر ۳ و ۴ (صفحه ۳ کتاب درسی)، چه ارتباطی میان اجزا و پدیده‌ها وجود دارد.

تمامی پدیده‌ها متأثر از اجزای محیط طبیعی هستند.

نوع فعالیت و شیوه زندگی چه ارتباطی با محیط طبیعی دارد؟

در تصویر ۳: شرایط محیطی مانند آب‌وهوا، پوشش گیاهی و دما موجب پدید آمدن شیوه زندگی شبانی و فعالیت‌هایی چون پرورش شتر شده است. در تصویر ۴ نیز آب‌وهوای بارانی استوایی موجب رشد درختان انبوه و محصولاتی چون نخل روغنی شده است که در پی آن فعالیت‌هایی چون زندگی کشاورزی و برداشت محصول نیز پدید آمده است.

تفاوت‌های این دو مکان چیست و عواملی که این دو را از هم متمایز می‌کنند، کدام‌اند؟

نوع آب‌وهوا، نوع و میزان پوشش گیاهی، شکل زندگی و فعالیت‌های ساکنان آنها.

پرسش متن

صفحه ۶ کتاب درسی

با توجه به دانسته‌های خود از پایه نهم، آیا می‌توانید بگویید این دو زیست‌بوم چه تفاوت‌هایی دارند؟

موقعیت جغرافیایی	پوشش گیاهی	میزان بارندگی سالانه	دمای هوا	
در مجاورت خط استوا در قاره‌های آمریکای جنوبی، آفریقا و آسیا	انواع درختان بلند و گیاهان متنوع	بیش از ۲۵۰۰ میلی‌متر	هوای گرم در تمام طول سال	جنگل‌های بارانی و استوایی
در جنوب توندرا در قاره‌های آسیا، اروپا و آفریقای شمالی	جنگل‌های مخروطی و سوزنی‌برگ	بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلی‌متر	۶ ماه سال دمای زیر صفر	تایگا

پرسش متن

صفحه ۹ کتاب درسی

نواحی صنعتی اروپا بیشتر در کدام بخش‌های این قاره استقرار یافته‌اند؟ شمال و مرکز اروپا

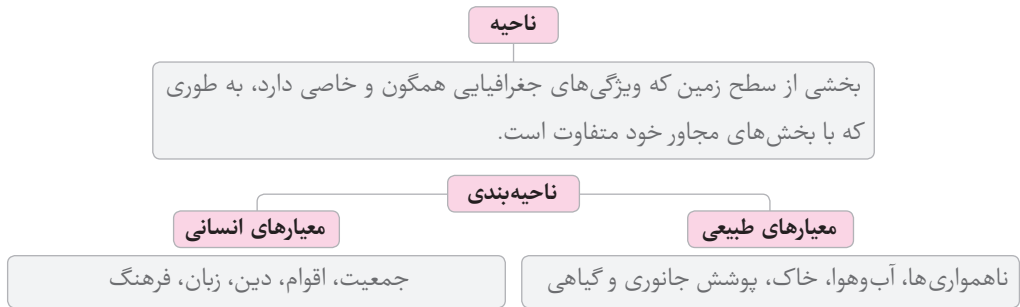
فعالیت

صفحه ۱۰ کتاب درسی

بیندیشیم: به نظر شما، چرا جغرافی‌دان‌ها ناحیه‌بندی می‌کنند؟ برای شناخت بهتر و آسان‌تر مکان‌های مختلف و علمی کردن مطالعات و تحقیقات درباره این مکان‌ها تا بتوان برای آنها به طور صحیح برنامه‌ریزی کرد.

ناحیه‌بندی جغرافی‌دان‌ها با کار محققان سایر رشته‌های علمی (مثلاً زیست‌شناسان در رده‌بندی موجودات زنده یا مورخان در تقسیم‌بندی تاریخ به دوره‌های زمانی و...) چه شباهتی دارد؟ در تمامی علوم برای بررسی دقیق‌تر و علمی‌تر پدیده‌ها و موضوعات مورد مطالعه، تقسیم‌بندی می‌شوند. در جغرافیا نیز جغرافی‌دانان برای اینکه مکان‌ها را به صورت دقیق‌تر و تخصصی‌تر مورد مطالعه قرار دهند، آنها را بر اساس مشابَهت‌ها و معیارهای خاص موردنظر خود ناحیه‌بندی می‌کنند.

- نمودار زیر را روی کاغذ رسم کنید و به جای نقطه‌چین‌ها عبارت‌های مناسب بنویسید.

صفحه ۱۰ کتاب درسی

مهارت‌های جغرافیایی

۱ الف) هر یک از نقشه‌های ۱ تا ۷، ناحیه‌بندی بر مبنای کدام معیار طبیعی یا انسانی را نشان می‌دهد؟

نقشه ۱: معیار طبیعی (بارش)	نقشه ۲: معیار طبیعی (خاک)
نقشه ۳: معیار طبیعی (زیست‌بوم)	نقشه ۴: معیار انسانی (قومیت‌ها)
نقشه ۵: معیار انسانی (زبان)	نقشه ۶: معیار انسانی (دین)
نقشه ۷: معیار انسانی (صنعت و فعالیت اقتصادی)	

برای نقشه‌های شماره ۱، ۴، ۵ جدولی ترسیم کنید و اطلاعاتی را که هر نقشه و راهنمای آن در اختیار شما می‌گذارد، استخراج و یادداشت کنید.

شماره نقشه	معیار ناحیه‌بندی	تعداد نواحی روی نقشه	مقایسه وسعت نواحی (وسیع‌ترین ناحیه)	موقعیت تقریبی نواحی عمده	آنچه از این نقشه درک می‌کنم
۱ (نواحی بارشی)	طبیعی (میزان بارش)	۶ ناحیه	نواحی داخلی	خزر غربی: جنوب غربی دریای خزر / خزر شرقی: جنوب شرقی دریای خزر / کردستان: غرب کشور / آذربایجان و زاگرس: شمال غربی و بخش‌هایی از غرب کشور / خراسان شمالی: شمال شرقی کشور / داخلی: مرکز، شرق و جنوب شرقی کشور	میزان بارش در هر ناحیه با ناهمواری‌ها و کوه‌های آن ناحیه ارتباط مستقیم دارد.
۴ (قومیت‌ها)	انسانی (قومیت)	۸ ناحیه	قوم پشتون	پشتون: شرق، مرکز و غرب افغانستان / تاجیک: شمال شرقی افغانستان / هزاره: مرکز افغانستان	پراکندگی قومیت‌های مختلف در افغانستان متأثر از قومیت‌های ساکن در کشورهای همسایه این کشور در همان بخش‌هاست.
۵ (زبان‌ها)	انسانی (زبان)	۴ ناحیه	آلمانی زبان	آلمانی‌زبان: شمال و مرکز سوئیس / فرانسه‌زبان: غرب سوئیس / ایتالیایی‌زبان: جنوب سوئیس / رمانش‌زبان: ناحیه کوچکی در شرق سوئیس	زبان رسمی رایج در هر بخش از کشور سوئیس با همسایگان این کشور در همان بخش رابطه مستقیم دارد.

۲) با توجه به نقشه پراکندگی ادیان در کشور هند و آنچه درباره میزان جمعیت آن کشور می‌دانید، تعداد تقریبی مسلمانان هند را محاسبه کنید.

کشور هند حدود ۱ میلیارد و ۲۵۰ میلیون نفر جمعیت دارد که حدود ۱۴ درصد آنان پیرو دین اسلام هستند؛ یعنی حدود ۱۷۵ میلیون نفر از آنان مسلمان‌اند.

درس ۲: انسان و ناحیه

پرسش‌هاک متن

پاسخ‌ها

<p>۱- انسان‌ها نواحی مختلفی را پدید می‌آورند یا نواحی طبیعی را تغییر می‌دهند. ۲- نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند. ۳- نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند. ۴- نواحی تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند.</p>	<p>۱. رابطه متقابل انسان با محیط به ۴ شکل است. آنها را بیان کنید.</p>
<p>آنها برای زندگی و بهره‌برداری از محیط طبیعی از شیوه‌ها و ابزارهای متفاوتی استفاده می‌کنند و در نتیجه نواحی مختلفی را پدید می‌آورند یا نواحی طبیعی را تغییر می‌دهند.</p>	<p>۲. چرا انسان‌ها نواحی مختلفی را به وجود می‌آورند یا نواحی طبیعی را تغییر می‌دهند؟</p>
<p>مثال ۱: بازار شناور در بانکوک پایتخت تایلند مثال ۲: ایجاد کارخانه‌های بزرگ و کوچک در امتداد محورهای ارتباطی شهر تهران</p>	<p>۳. دو مثال برای ایجاد نواحی توسط انسان‌ها بنویسید.</p>
<p>بازارهای شناور در بانکوک پایتخت تایلند- دست‌فروشان تایلندی در قایق‌های چوبی روی رودخانه امیلی شهر، اجناس خود را برای فروش عرضه می‌کنند. این شیوه خاص فروش کالا ناحیه‌ای تجاری و گردشگری به وجود آورده است که تقریباً همه گردشگران خارجی از آن بازدید می‌کنند.</p>	<p>۴. مهم‌ترین ناحیه تجاری و گردشگری که توسط انسان در جنوب شرقی آسیا پدید آمده چه نام دارد؟ چگونه پیدایش آن را شرح دهید.</p>
<p>در چهل سال اخیر، با ایجاد کارخانه‌های بزرگ و کوچک در امتداد محورهای ارتباطی شهر تهران، نواحی صنعتی پیرامون این شهر شکل گرفته است. به وجود آمدن این نواحی صنعتی، تهران را به مهم‌ترین قطب صنایع مصرفی کشور تبدیل کرده است.</p>	<p>۵. چه عاملی تهران را به مهم‌ترین قطب صنایع مصرفی کشور تبدیل کرده است؟</p>
<p>محدودیت‌ها و موانع طبیعی موجب می‌شود انسان‌ها برای کنترل محیط و شرایط خاص آن چاره‌اندیشی کنند و به ابداع ابزارهایی بپردازند.</p>	<p>۶. محدودیت‌ها و موانع محیطی چه تأثیری بر فعالیت‌های انسانی داشته است؟</p>
<p>نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند.</p>	<p>۷. احداث تونل و پل برای عبور قطار در ناحیه کوهستانی به کدام شکل از رابطه متقابل انسان و محیط اشاره دارد؟</p>

<p>نواحی فقط تحت تأثیر روابط معمول انسان‌ها و محیط طبیعی نیستند بلکه حکومت‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی نیز به شدت بر نواحی تأثیر می‌گذارند. برای مثال برنامه‌ریزی یا تصمیم‌های یک دولت برای ایجاد ناحیه گردشگری و پارک‌های ملی یا صنعتی، توسعه کشاورزی در یک ناحیه و... می‌تواند موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود.</p>	<p>۸. برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها چه تأثیری بر نواحی طبیعی و انسانی دارد؟ شرح دهید.</p>
<p>برای ساختن این جزایر، مقدار زیادی سنگ و خاک از بستر خلیج فارس بالا کشیده شد. این خاک برداری و گل‌آلود شدن وسیع آب به بوم‌سازگان (اکوسیستم) دریایی و آب‌سنگ‌های مرجانی آسیب رسانده است.</p>	<p>۹. پیامد احداث جزایر مصنوعی در آب‌های خلیج فارس توسط دولت امارات متحده عربی چیست؟</p>
<p>در چند سال اخیر، صدها تن از مسلمانان میانمار توسط یک فرقه بودایی افراطی به قتل رسیدند. دولت میانمار مسلمانان را شهروند این کشور نمی‌داند و ساخت مسجد را نیز ممنوع کرده است. در نتیجهٔ پاکسازی قومی دولت میانمار، صدها تن از مردم ناحیهٔ مسلمان‌نشین این کشور به مرزهای بنگلادش مهاجرت کرده و درخواست پناهندگی نموده‌اند. در نتیجه، ناحیهٔ مسلمان‌نشین میانمار تخریب شده است.</p>	<p>۱۰. علت و چگونگی تخریب ناحیهٔ مسلمان‌نشین میانمار را شرح دهید.</p>
<p>الف) نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند.</p> <p>ب) نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند.</p> <p>ج) نواحی تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند.</p> <p>د) انسان‌ها نواحی را به وجود می‌آورند.</p>	<p>۱۱. هر یک از عبارت‌ها و مثال‌های زیر به کدام شکل از رابطهٔ متقابل انسان‌ها و محیط اشاره دارند؟</p> <p>الف) بالا رفتن قیمت برنج وارداتی آسیا، نگرانی کشورهای واردکننده را در زمینهٔ تغذیهٔ مردم افزایش داده است.</p> <p>ب) ادارهٔ برق سمنان، از صفحه‌های خورشیدی برای تأمین برق ناحیه استفاده می‌کند.</p> <p>ج) دولت امارات متحدهٔ عربی جزایر مصنوعی را در آب‌های خلیج فارس احداث کرده است.</p> <p>د) دست‌فروشان تابلندی بازارهای شناور را روی رودخانهٔ اصلی شهر بانکوک پدید آورده‌اند.</p>
<p>هر ناحیهٔ جغرافیایی دارای کانون یا مرکزی است که بیشترین عوامل وحدت و همگونی در آن وجود دارد.</p>	<p>۱۲. کانون (مرکز) ناحیه را تعریف کنید.</p>

<p>هرچه از کانون یک ناحیهٔ جغرافیایی دور شویم و به طرف مرزهای آن حرکت کنیم، به تدریج از عوامل همگونی آن ناحیه کاسته می‌شود و سرانجام این عوامل ناپدید می‌گردند. برای مثال در کانون یک ناحیه تجمع زیاد کارخانه‌ها مشاهده می‌شود. هر چه از کانون دور و به مرزهای ناحیهٔ مجاور نزدیک‌تر شویم، از تمرکز و تعداد کارگاه‌ها و کارخانه‌ها کاسته می‌شود تا اینکه سرانجام در ناحیهٔ مجاور، دیگر اثری از آنها نمی‌بینیم.</p>	<p>۱۳. اگر از کانون یک ناحیهٔ جغرافیایی دور شویم چه تغییری در عوامل همگونی آن ناحیه به وجود می‌آید؟ با مثال شرح دهید.</p>
<p>ساوان یک ناحیهٔ انتقالی بین جنگل‌های بارانی استوایی و صحرای بزرگ آفریقا است.</p>	<p>۱۴. ساوان را تعریف کنید.</p>
<p>بارندگی کمتر و علف‌های ساوان کوتاه‌تر و تُنک‌تر (کم‌پشت) می‌شوند و کم‌کم به مراتع مداری که از علفزارهای کوتاه‌قد تشکیل شده است تبدیل می‌گردند. این مراتع در حاشیهٔ صحرا به علت خشکی هوا به استپ‌های بیابانی تبدیل می‌شوند.</p>	<p>۱۵. هرچه از سمت ساوان به طرف صحرای آفریقا پیش برویم چه تغییراتی در اقلیم و پوشش گیاهی ناحیه به وجود می‌آید؟</p>
<p>۱- تعیین مرزهای دقیق نواحی دشوار است. ۲- مرزهای نواحی قابل تغییرند. ۳- قلمرو و وسعت آنها متفاوت است. ۴- مرزهای سیاسی و اداری و مرزهای طبیعی و انسانی معمولاً برهم منطبق نیستند.</p>	<p>۱۶. ویژگی‌های مرزهای نواحی را بیان کنید.</p>
<p>خیر، گاه یک ناحیه بخشی از یک روستا، یک شهر یا استان یا یک کشور است و گاه چند کشور و قاره را در بر می‌گیرد و مقیاس جهانی دارد.</p>	<p>۱۷. آیا قلمرو و وسعت نواحی یکسان است؟ توضیح دهید.</p>
<p>در اثر فعالیت‌های انسانی یا عوامل طبیعی ممکن است ویژگی‌های خاص یک ناحیه از بین برود و وسعت آن کم یا زیاد شود؛ برای مثال، مهاجرت روستاییان از یک ناحیه یا وقوع خشکسالی، وسعت یک ناحیهٔ کشاورزی را کاهش می‌دهد یا ممکن است به کلی آن ناحیه را به ناحیه‌ای غیرکشاورزی تبدیل کند.</p>	<p>۱۸. مرزهای نواحی چگونه تغییر می‌کنند؟ مثال بزنید.</p>
<p>بر مبنای انتخاب و تصمیم‌گیری انسان‌ها</p>	<p>۱۹. مرزهای سیاسی و اداری بر چه مبنایی تعیین می‌شوند؟</p>

<p>در سراسر کره زمین گسترده‌اند. - این نواحی بستر زندگی و فعالیت‌های انسان محسوب می‌شوند. - جوامع انسانی برای ادامه حیات به نواحی طبیعی وابسته‌اند.</p>	<p>۲۰. نواحی طبیعی چه ویژگی‌هایی دارند؟</p>
<p>شامل نواحی جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی و... هستند. - در بستر نواحی طبیعی</p>	<p>۲۱. نواحی انسانی شامل چه نواحی هستند و در بستر کدام نواحی شکل می‌گیرند؟</p>
<p>نواحی طبیعی، نواحی انسانی و نواحی سیاسی - همه نواحی جهان تحت مدیریت نهادهای سیاسی یا اداری قرار دارند.</p>	<p>۲۲. انواع نواحی را نام ببرید و بگویید همه این نواحی چگونه اداره می‌شوند؟</p>
<p>زیرا یک نهاد آنها را اداره و مدیریت می‌کند.</p>	<p>۲۳. چرا شهرها، استان‌ها و کشورها، نواحی سیاسی محسوب می‌شوند؟</p>
<p>۱- نواحی سیاسی را یک نهاد (مانند شهرداری، بخش‌داری، استانداری، یا...) اداره و مدیریت می‌کند. ۲- نواحی سیاسی با مرزهای قراردادی از نواحی مجاور متمایز می‌شوند. ۳- مرزهای نواحی سیاسی معمولاً بر مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق نیستند.</p>	<p>۲۴. ویژگی‌های نواحی سیاسی را بیان کنید.</p>

جغرافیا

درس ۲:

گفت‌وگو کنید

صفحه ۱۵ کتاب درسی

۱ الف) برای موضوع متن شماره ۱ مثال دیگری ارائه کنید.

پالایشگاه‌های نفتی و پتروشیمی از جمله نواحی صنعتی هستند که توسط انسان در کنار نواحی طبیعی و به منظور بهره‌برداری از طبیعت برای رفع نیازهای اقتصادی پدید آمده است.

ب) تصاویر متن شماره ۲ را تفسیر کنید و بگویید شرایط طبیعی هر ناحیه چگونه بر فعالیت‌های انسان تأثیر گذاشته است.

۱- از آنجا که کشور سوئیس یک کشور کوهستانی و مرتفع است، مردم آن ناگزیر شده‌اند برای حل مشکل عبور و مرور خود را با طبیعت وفق داده و با احداث پل و تونل راه عبور خود را باز کنند که البته این امر هزینه‌های زیادی را نیز به همراه دارد. ۲- کانادا به دلیل قرار گرفتن در عرض‌های جغرافیایی بالا، آب‌وهوایی سرد و یخبندان‌های طولانی دارد. این شرایط آب‌وهوایی موجب شده تا کانادایی‌ها با ابداع و بهره‌گرفتن از تجهیزات از ماشین‌های سنگین برف‌روب بخشی از مشکلات عبور و مرور و ارتباطی خود را در این شرایط آب‌وهوایی رفع کنند. ۳- در استان سمنان به دلیل آب‌وهوای گرم و خشک و ساعات آفتابی زیاد، سعی شده تا با ساخت صفحه‌ها و نیروگاه‌های خورشیدی از این شرایط خاص آب‌وهوایی برای تأمین انرژی برق منطقه استفاده شود. ۴- مجمع‌الجزایر فیلیپین در جنوب شرقی آسیا واقع شده که به دلیل دسترسی به آب‌های آزاد (اقیانوس) امکان فعالیت‌هایی چون صید ماهی در آن فراهم است. مردم این کشور نیز با توجه به همین مسئله برای تأمین بخشی از نیازهای غذایی و صنعتی خود اقدام به صید ماهی و بهره‌برداری از دریا نموده‌اند.

۲ الف) در متن شماره ۳ بریده روزنامه‌ها را بخوانید و چند مورد از مبادلات و روابط اقتصادی نواحی را توضیح دهید.

کشورهای اروپایی و ژاپن به عنوان کشورهای صنعتی برای تأمین انرژی و مواد اولیه کارخانه‌ها و مراکز صنعتی خود ناگزیر به واردات نفت و گاز از کشورهای نفت‌خیز مانند ایران هستند. برای برخی از محصولات کشاورزی (مانند برنج) به دلیل شرایط خاص آب‌وهوایی و کشت، امکان کاشت در همه کشورهای وجود ندارد. از این رو این محصولات در برخی از کشورها تولید و در سایر کشورها به فروش می‌رسد. حال اگر قیمت فروش این محصولات افزایش یابد کشورهای واردکننده با مشکل مواجه می‌شوند و بالعکس اگر کشورهای واردکننده این محصولات را خریداری نکنند کشاورزان در کشورهای تولیدکننده با مشکل مواجه می‌شوند.

ب) آیا در گذشته‌های دور نیز نواحی از نظر اقتصادی با یکدیگر در ارتباط بوده‌اند؟

بله، اما حجم مبادلات به دلیل نبود امکانات، عدم گسترش راه‌ها و وسایل ارتباطی کمتر بوده است.

پ) آیا کنش متقابل و وابستگی نواحی در جهان امروز نسبت به گذشته شدت بیشتری یافته است؟ چرا؟

بله، افزایش جمعیت، پیشرفت تکنولوژی، گسترش راه‌ها و شیوه‌های حمل‌ونقل، توسعه صنعت و... موجب شده تا تمام مناطق جهان برای تأمین نیازهای خود با یکدیگر در تعامل باشند.

۳ با توجه به دانسته‌های خود از پایه نهم، بگویید تغییر در یک ناحیه طبیعی - مانند جنگل‌های بارانی آمازون - چه تأثیری بر سایر نواحی دارد.

$\frac{3}{4}$ تنوع زیستی جهان مربوط به جنگل‌های استوایی است. این جنگل‌ها را ریه‌های زمین می‌دانند. جنگل‌های استوایی ۵۰ درصد رطوبت جو و اکسیژن سیاره زمین را تأمین می‌کنند. این جنگل‌ها قابلیت جذب دی‌اکسید کربن و تبدیل آن به اکسیژن را دارند. از این رو، تخریب این ناحیه طبیعی موجب افزایش گازهای گلخانه‌ای، گرم شدن زمین و از بین رفتن گونه‌های زیستی می‌شود.

۴ الف) با مشاهده نقشه‌های طبیعی یک اطلس، توضیح دهید که احداث راه‌آهن در افغانستان و نپال دشوارتر است یا آلمان و فرانسه. چرا؟ کشورهای افغانستان و نپال از جمله کشورهای کوهستانی هستند که در امتداد کوه‌های هندوکش قرار گرفته‌اند، اما کشورهای آلمان و فرانسه در نواحی پست و جلگه‌ای واقع شده‌اند، از این رو احداث راه‌آهن در افغانستان و نپال نسبت به آلمان و فرانسه دشوارتر و پرهزینه‌تر است.

ب) با توجه به این موضوع، از تأثیر نواحی طبیعی بر فعالیت‌های انسانی چه برداشتی دارید؟

نواحی طبیعی به دلیل شرایط خاصی که به وجود می‌آورند، انجام برخی فعالیت‌ها را برای انسان دشوار و در مقابل انجام برخی فعالیت‌های دیگر را تسهیل می‌کنند.

۵ الف) با مطالعه متن (۴) چه نکاتی را دریافتید؟ حکومت‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی به شدت بر نواحی تأثیر می‌گذارند. این تصمیمات، برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌ها می‌تواند موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود.

ب) تصمیم‌های حکومتی ممکن است موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی شود. برای هر یک، مثالی ارائه کنید.

حفظ: احداث پارک‌های ملی برای محافظت از محیط زیست گیاهی و جانوری

تغییر: احداث فرودگاه کوبه در ساحل کوبه در ژاپن که روی جزیره‌ای مصنوعی (این اقدام موجب تغییر نواحی طبیعی و اکوسیستم در این منطقه شده است).

تخریب: احداث سد روی رودخانه هیرمند و خشک شدن دریاچه هامون

پرسش متن

صفحه ۱۶ کتاب درسی

البته در نواحی انسانی مانند نواحی زبانی و قومی، تعیین مرز نواحی دشوارتر از نواحی طبیعی مثل نواحی خاک یا زیست بوم هاست. چرا؟ به دلیل عواملی چون جابه‌جایی جمعیت و مهاجرت افراد.

فعالیت

صفحه ۱۷ کتاب درسی

۱ الف) در نقشه شماره ۱ (صفحه ۱۷ کتاب درسی)، استان‌های سیستان و بلوچستان، کرمان و خراسان جنوبی چگونه از هم جدا شده‌اند؟

به وسیله مرزهای سیاسی و اداری داخل کشور (مرزبندی استان‌ها توسط دولت)

ب) کدام ناحیه طبیعی در این سه استان گسترده شده است؟ بیابان لوت

۲ الف) در نقشه شماره ۲ (صفحه ۱۷ کتاب درسی)، کشورهای افغانستان و پاکستان چگونه از هم جدا شده‌اند؟

به وسیله مرزهای سیاسی و اداری بین‌المللی

ب) کدام ناحیه انسانی در هر دو کشور گسترده شده است؟ پراکندگی قوم پشتون

۳ آیا لزوماً مرزهای نواحی طبیعی و انسانی با مرزهای اداری و سیاسی منطبق‌اند؟

خیر، از آنجایی که مرزهای سیاسی بر مبنای انتخاب و تصمیم‌گیری انسان‌ها تعیین می‌شوند، غالباً بر مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق نیستند. به طوری که یک ناحیه طبیعی یا انسانی گاهی در چند ناحیه سیاسی پراکنده است.

فعالیت

صفحه ۱۸ کتاب درسی

ببیندیشیم: به نظر شما، آیا می‌توانیم قاره‌ها (مثلاً قاره آسیا یا افریقا) را یک ناحیه بدانیم؟ چرا؟ دلیل بیاورید و پاسخ خود را توضیح دهید. قاره‌ها تکه‌زمین‌های بزرگ و یکپارچه‌ای هستند که معمولاً به صورت خشکی‌های جزیره‌مانند سر از آب درآورده‌اند و توسط آب‌ها یا عوامل طبیعی دیگر مانند رشته‌کوه‌ها از هم جدا شده‌اند. قاره‌های جهان عموماً بر اساس قرارداد و عرف، نه بر اساس عوامل طبیعی شناخته می‌شوند. قاره‌ها مجموعه‌ای از کشورها (نواحی سیاسی)، ادیان، قومیت‌ها، نژادها و زیست بوم‌ها را در بر می‌گیرند. از این رو نمی‌توان آنها را بر اساس معیارهای طبیعی، انسانی یا حتی سیاسی ناحیه‌بندی کرد.

ارائه در کلاس

صفحه ۱۸ کتاب درسی

در هر گروه، به دلخواه یکی از موضوعات یا مثال‌های متن ۱ و ۲ یا مثال‌های مشابه را در کشور ایران یا سایر نواحی جهان انتخاب و درباره آن تحقیق کنید. نتیجه را در کلاس به صورت سمینار ارائه دهید. در تحقیق خود بر رابطه انسان و ناحیه تأکید داشته باشید و در ارائه گزارش، از رسانه‌های مختلف مانند نقشه و عکس استفاده کنید.

متن ۱: انسان‌ها نواحی را به وجود می‌آورند: جنگل‌های مصنوعی (پارک‌ها) از جمله نواحی طبیعی هستند که به منظور ایجاد فضای سبز و تفریح‌گاه در اطراف یا داخل شهرها ایجاد می‌شوند. پارک نهج‌البلاغه در تهران نیز از جمله پارک‌های مصنوعی (نواحی طبیعی) است که با مساحتی بیش از ۳۵ هکتار در این شهر احداث شده است.

متن ۲: نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند: شرایط آب‌وهوایی و جغرافیایی تأثیر مستقیمی در معماری سنتی ایران در مناطق مختلف داشته است. برای مثال؛ در نواحی گرم و خشک ایران (مانند استان یزد) ایرانی‌ها برای کاهش گرمای خانه‌ها بادگیرها را به عنوان یک سیستم سرمایشی سنتی در ساختمان‌های خود بنا می‌کردند. بادگیرها با قرار گرفتن در مسیر باد و هدایت کردن آن نقش مؤثری در تهویه ساختمان‌ها داشتند.

مهارت‌های جغرافیایی

صفحه ۱۸ کتاب درسی

۱ الف) با استفاده از یک اطلس و مشاهده موقعیت نسبی کشور سوئیس و کشورهای مجاور آن، توضیح دهید چرا در سوئیس چهار ناحیهٔ زبانی وجود دارد.

سوئیس کشور کوچکی است که از سمت غرب با فرانسه، از سمت شمال با آلمان، از سمت جنوب با ایتالیا و از سمت شرق با رومانی همسایه است. در این کشور مردم نواحی غربی که در مجاورت مرزهای فرانسه هستند به زبان فرانسوی، مردم نواحی شمالی که در مجاورت مرزهای آلمان هستند به زبان آلمانی، مردم نواحی شرقی که در مجاورت رومانی هستند به زبان رمانش و مردم ساکن در جنوب و مجاور مرزهای ایتالیا به زبان ایتالیایی سخن می‌گویند. از این رو، این ناحیهٔ سیاسی، ۴ ناحیهٔ انسانی (زبانی) را شامل می‌شود.

ب) با بررسی نقشه‌های ۱ تا ۷ درس اول، دربارهٔ وسعت و مرزهای نواحی چه می‌فهمید؟ توضیح دهید.

۱- وسعت نواحی یکسان نیست. ۲- مرزهای نواحی قابل تغییرند. ۳- تعیین مرزهای دقیق نواحی (به خصوص نواحی انسانی) دشوار است. ۴- مرزهای سیاسی و اداری معمولاً بر مرزهای طبیعی و انسانی منطبق نیستند.

۲ همفکری کنید و با مراجعه به یک اطلس، دست‌کم دو نمونه مرزهای نواحی طبیعی را که با مرزهای اداری و سیاسی (در ایران یا جهان) منطبق نیستند، مشخص و در کلاس بیان کنید.

۱- ناحیهٔ کوهستانی زاگرس (به عنوان یک ناحیهٔ طبیعی) از استان آذربایجان غربی آغاز می‌شود و پس از عبور از استان‌های کردستان، همدان، کرمانشاه، ایلام، لرستان، خوزستان، چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد، بوشهر، فارس و هرمزگان تا شمال تنگهٔ هرمز ادامه می‌یابد. ۲- ناحیهٔ آب‌وهوایی معتدل و مرطوب خزری (به عنوان یک ناحیهٔ طبیعی) در کناره‌های دریای خزر واقع شده و استان‌های گیلان، مازندران و گرگان را شامل می‌شود.